

УДК 631:23
ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ РИНКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК В СУЧАСНИХ УМОВАХ
Федорчук О.М. к.е.н., доцент ДВНЗ «ХДАУ»

Постановка проблеми. Функціонування повноцінного ринку матеріально-технічного забезпечення АПК в значній мірі залежить від його механізмів, покликаних активізувати виробничу і комерційну підприємницьку діяльність, паритет попиту і пропозицій в даній сфері. Розглядаючи внутрішній ринок матеріально-технічних ресурсів в Україні потрібно відмітити, що наявність тракторів, зернозбиральних комбайнів, внесення мінеральних добрив, забезпеченість паливно-мастильними матеріалами в сільському господарстві за останні роки явно зменшились.

З одного боку це вказує на серйозні наслідки непродуманої державної політики щодо розвитку сільського господарства і з другого - недостатнє напрацювання механізмів вдосконалення ринку і методів торгівельно-посередницької діяльності. Аграрії в ринковій економіці не дивлячись на форми господарювання за приватної власності повинні розвивати сприйнятливність до науково-технічного прогресу, через достатнє матеріально-технічне забезпечення підвищувати якість продукції та конкурентоспроможність.

Проблеми ринку матеріально-технічного забезпечення АПК завжди були в полі зору науковців, спеціалістів і практиків та знайшли належне відображення у наукових працях Дем'яненка М.Я., Саблука П.Т., Лобаса М.Г., Юрчишина В.В. та ін.

Однак зазначимо, що все ще недостатньою мірою проведені дослідження і дано наукову оцінку діючих механізмів формування галузевої структури ринку матеріально-технічного забезпечення, потрібен пошук і розробка якісно нових рішень, адаптованих до умов перехідної економіки. Метою статті є обґрунтування напрямів удосконалення механізмів формування та функціонування ринку матеріально-технічних ресурсів аграрного сектору економіки.

Стан вивчення проблеми. Вважаємо, що розглядаючи особливості організації даного ринку, потрібно виходити з того, що в його основі лежить сукупність економічних відносин, які складаються в сфері обміну з приводу реалізації товарів промислового походження, робіт чи послуг. В умовах ринкової економіки обмін здійснюється безпосередньо між виробниками і покупцями. В розвинутих участь держави в цьому процесі залишається досить відчутною. Економічна свобода аграрних виробників в умовах ринку є досить широкою: вони самі обирають структуру вироблюваної сільськогосподарської продукції, постачальників матеріально-технічних ресурсів і ціну реалізації, а покупець сам обирає посередника.

Ринок матеріально-технічних ресурсів слід розцінювати, як взаємовигідного посередника між підприємствами I сфери, з одного боку, та II і III сфер, – з другого боку. В основі таких взаємозв'язків має лежати принцип економічного та технологічного партнерства, під чим слід розуміти координацію дій, спрямованих на всебічне врахування в матеріально-технічних ресурсах досягнень науково-технічного прогресу, потреби формування інноваційного потенціалу АПК, ресурсоощадливості та високої економічної окупності затрат.

Така постановка питання цілком відповідає технологічним та економічним інтересам аграрних підприємств, для яких забезпечення матеріально-технічними ресурсами на взаємовигідній основі стає вирішальним техніко-економічним фактором розширеного відтворення.

Завдання і методика досліджень. Виходячи з фактичного стану матеріально-технічної бази сільського господарства та реальної платоспроможності аграрних підприємств в організації ринку матеріально-технічних ресурсів промислового походження потрібно дотримуватись певної послідовності, в основі якої має бути зміцнення фінансового потенціалу в сільському господарстві. Ринок матеріально-технічних ресурсів у зв'язку з цим має розглядатись як важливий економічний фактор розвитку не лише аграрного, а й промислового виробництва, самовідтворення всієї системи міжгалузевих відносин.

Результати досліджень. У сучасних умовах постачання виробничих ресурсів аграрним підприємствам, крім спеціалізованих агросервісних структур, які можуть забезпечити повний комплекс послуг з постачання ресурсів, їх супроводження та після продажного обслуговування, займається багато посередницьких комерційних структур, основна мета яких продати якнайдорожче. Багато з них, особливо у віддалених районах, є монополістами, що не робить ресурси доступнішими для аграрних підприємств [3].

Більшість вхідних ресурсів сільськогосподарські підприємства купують за монополюно високими цінами, тоді як їхня продукція продається за ринковими. Не сприяють зростанню платоспроможності сільськогосподарських підприємств і малі їх розміри. Наприклад на початок 2008 р. в Україні налічувалося 42598 фермерських господарств із середнім розміром землі 79,3 га, у тому числі 75 га ріллі. Такі малі розміри не можуть забезпечити ефективне використання, великі обсяги виробництва продукції, а відповідно і доходи, які б дали змогу фермерам купувати необхідні ресурси. Щоб купити трактор із необхідними сільськогосподарськими машинами та знаряддями, фермерському господарству не вистачає усіх його доходів за рік.

1. Низька платоспроможність сільськогосподарських підприємств зумовлює скорочення виробництва і в галузях сільськогосподарського машинобудування. Так, за роки незалежності України виробництво тракторів у країні скоротилося у 24,5 раза, бурякозбиральних машин - у 43, жаток-у 73,5, і сівалок-у 7,7 раза. І, незважаючи на це, в останні роки

на ринку спостерігається позитивна динаміка зростання власного виробництва і продажу сільськогосподарської техніки. Так, у 2006 - 2008 рр. виробництво тракторів збільшилося на 27,4% і становило 5803 шт. В цілому ж ринок матеріально-технічних ресурсів в Україні відчуває значні сезонні коливання. Це стосується насамперед ринку пально-мастильних матеріалів, де ціни на ресурси зростають у періоди найбільшого технологічного навантаження (весняно-польові та збиральні роботи) і знижуються в міжсезоння [2, 6, 9].

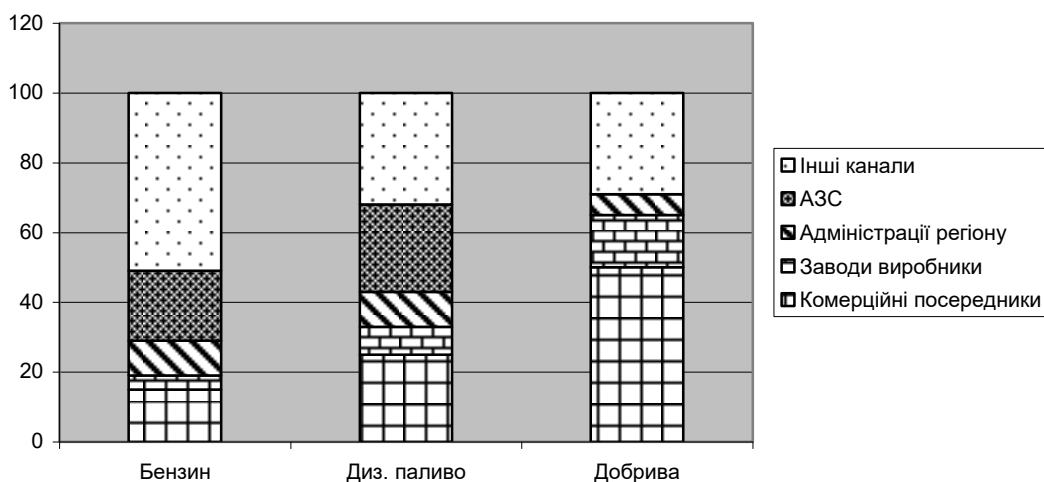
Відсутність комплексної політики розвитку АПК України позначилась не лише на результатах аграрного виробництва, а й глибоко торкнулась інших галузей. Йдеться зокрема про I і III сфери АПК, виробничу і соціальну інфраструктуру. Значних втрат зазнало сільськогосподарське машинобудування, виробництво інших матеріально-технічних ресурсів. Основними причинами, які стримують розвиток вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, є: зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, що призвело до звуження внутрішнього ринку збуту техніки, застаріла елементна база виробників технічних засобів, низька якість їх продукції, не досконала організаційно-правова форма виробництва, недостатня державна підтримка виробників техніки та сільськогосподарських товаровиробників.

Такий стан потребує радикальних змін. Насамперед необхідно позбутись надмірної різнопорядкованості підприємств, що виробляють матеріально-технічні ресурси, і натомість на рівні держави створити орган, який би координував діяльність цих підприємств як у сфері виробництва ресурсів, так і особливо у сфері ціноутворення на них. Доцільно було б для аграрних підприємств на матеріально-технічні ресурси промислового походження встановлювати ціни нижчими, ніж для інших споживачів. Заслуговує на увагу такий підхід, як створення на рівні України корпорації з виробництва різних видів матеріально-технічних ресурсів, яка б вивчала реальні потреби та фінансові можливості аграрних підприємств, а також організовувала виробництво ресурсів під реальні замовлення аграрних товаровиробників.

2. Не менш важливими в сучасних умовах є комплектування раціональної структури машинно-тракторного парку аграрних підприємств та підвищення ефективності використання техніки. Комплектування парку техніки аграрних підприємств доцільно здійснювати з урахуванням фінансового стану, вимог сучасних технологій, структури та обсягів виробництва сільськогосподарської продукції [7, 11]. З цим неможливо не погодитись, водночас економічно міцним господарствам з великими обсягами робіт доцільно комплектувати власний парк, а економічно слабким та з невеликими обсягами робіт - на основі двох або багатосторонніх договорів організувати спільне придбання та використання техніки, що забезпечить її більш ефективне використання та виконання повного

обсягу робіт меншою кількістю техніки. Можна також орендувати техніку в машинно-технологічних станціях та інших структурах. Всі ці питання міжгосподарського кооперування в сфері комплектування та використання техніки потребують нормативного врегулювання, формування економічного механізму стимулювання такої форми використання техніки.

Варто зазначити, що в останні роки відбулися помітні зміни в структурі постачань окремих ресурсів сільгоспвиробникам (рис. 1.).

Рис. 1. Канали надходження деяких ресурсів у сільгосп підприємства України, у % до загального обсягу закупівель, 2008 р.

Як видно, в структурі постачання пально-мастильних матеріалів і мінеральних добрив переважають комерційні посередники. Винятком є придбання сільгосптехніки, оскільки вона надходить на підприємства за програмою державного лізингу. Що стосується фермерів, то вони придбають вживану техніку за власні або запозичені фінансові ресурси.

Великий обсяг ресурсів для сільського господарства останніми роками надходить за контрактними схемами. Контракти укладаються у двох формах: форвардні і вертикальної інтеграції. У першому випадку мова йде про контракти між сільськогосподарськими виробниками і покупцями їх продукції - останні постачають сільгосп підприємствам ресурси під майбутні постачання продукції. У другому випадку йдеться про постачання ресурсів сільськогосподарським підприємствам, що входять в структури вертикально інтегрованих компаній – агрохолдингів. Дослідження показують, що в загальному сільгосп підприємства, які працюють за форвардними контрактами або контрактами вертикальної інтеграції, купують суттєву частку ресурсів порівняно з іншими господарствами.

3. Вертикальна координація на ринку матеріально-технічних ресурсів стала наслідком недосконалості не тільки і не стільки ринків ресурсів, скільки ринків сільськогосподарської продукції. Термінові контракти з постачання ресурсів, як і вертикальна інтеграція, пов'язані з високими

витратами на ринку сільськогосподарської продукції. Покупці, стикаючись з проблемами придбання сільськогосподарської сировини необхідної якості і в необхідні терміни, прагнуть прив'язати до себе аграрні підприємства постачаннями матеріально-технічних ресурсів [5, 10], що є цілком вірним.

Постачання ресурсів у рамках вертикальної координації, на наш погляд, обмежує вільний ринок і це може стати умовою подальшого дослідження структури ринку і пропозиції покупних ресурсів у сільському господарстві взагалі, а також впливати на формування цін придбання ресурсів, бо в середині вертикально інтегрованих структур можливі трансфертні ціни, які помітно відрізняються від ринкових.

Наприклад, ринок засобів хімізації сільського господарства складається з двох сегментів - ринку мінеральних добрив і ринку засобів захисту рослин та тварин. Якщо перший більш як на 90% належить вітчизняним виробникам, то другий на 90% залежить від імпорту. Переважну частину мінеральних добрив, незважаючи на значне скорочення їх споживання, сільськогосподарські підприємства одержують від вітчизняних товаровиробників. Виробництво ж засобів захисту рослин майже повністю належить закордонним виробникам.

Однак не всі вироблені мінеральні добрива споживаються в країні. Невеликий попит на мінеральні добрива через низьку платоспроможність вітчизняних аграрних товаровиробників зумовлює їх експорт, що є менш прибутковим порівняно з експортом сільськогосподарської продукції. Наприклад, якщо продати 1 т сечовини за 155 дол. США, то можна купити 1 т зерна пшениці. Водночас, використавши тонну сечовини в сільському господарстві, можна одержати приріст врожаю, що перевершить цю суму. А якщо ціни на ресурси невиправдано високі, то сільгоспвиробник вимушений відмовитись від їх використання.

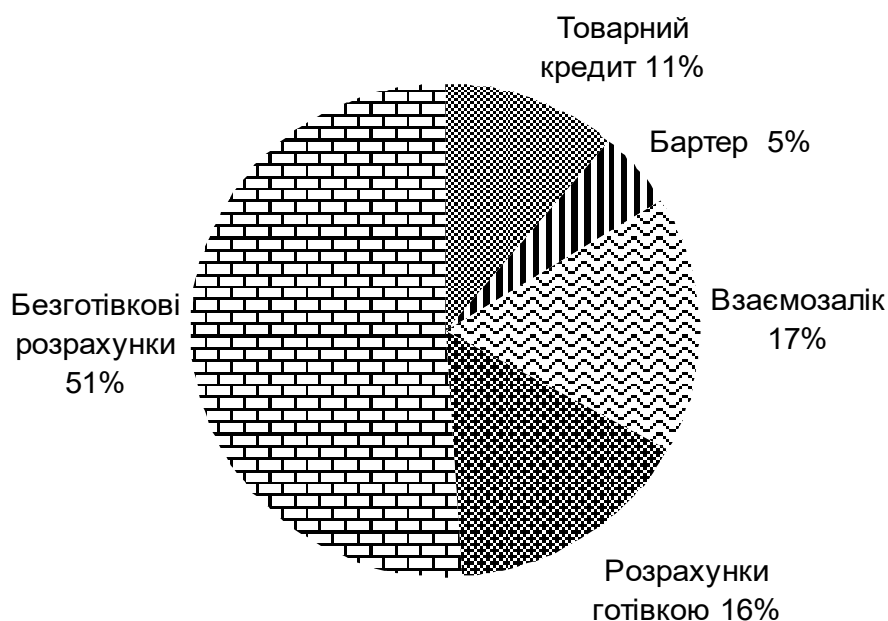
Та сама ситуація спостерігається на ринку паливно-мастильних матеріалів. Можливості забезпечення потреб сільського господарства паливно-мастильними матеріалами стали більш обмеженими. Причиною такого стану аж ніяк не можна вважати труднощі країни в імпорті цих енергетичних ресурсів. Головна причина полягає в абсолютній некомпетентності внутрішнього ринку паливно-мастильних матеріалів. До того ж, впродовж уже кількох років спостерігається чітко виражена тенденція значного підвищення цін в період напружених сільськогосподарських робіт, що, на нашу думку, зумовлюється певною змовою комерційних структур. Досить навести такий приклад. Ще до 2000 р. ціни на нафтопродукти встановлювались Держкомрезервом на умовах здійснення розрахунків шляхом постачання сільськогосподарської продукції в Державний резерв. Так, у 1999 р. ціна дизпалива була встановлена на рівні 500 грн/т, бензину – 730 грн/т. Ціни цих нафтопродуктів, які продавали комерційні структури, перевищували встановлені в середньому на 20-50%. Це дало можливість у ті роки купувати нафтопродукти за цінами, які були середніми між цінами

Держкомрезерву України та комерційними структурами. Як тільки держава перестала регулювати ціни, то вони вже у 2003 р., порівняно з 1999 р. зросли на дизпаливо у 2,8 раза, а на бензин - у 2,3 раза. В наступні 2004-2008рр. відбулося підвищення ще на 60-70%.

На наше переконання, відсутність хоча б елементарних спроб регулювання цін на матеріально-технічні ресурси промислового походження призвела до неконтрольованої ситуації, яка негативно позначається на фінансовому стані аграрних підприємств. Як наслідок скорочуються посівні площі, порушуються технології, збільшуються втрати врожаю, зменшуються обсяги виробництва продукції.

Щоб уникнути такої ситуації в майбутньому, досить важливо на рівні держави внести відповідні зміни в технічну і постачальницьку політику. Йдеться передусім про державну підтримку системи постачання сільському господарству зазначених ресурсів. З цією метою доцільно мати потужний державний та регіональний фонди ресурсів, особливо для задоволення потреб аграрних споживачів у напружений період роботи; під контролем держави опрацьовувати схеми та механізми постачання ресурсів за стабільними цінами. Значним резервом поліпшення постачання ресурсів та регулювання рівнів цін на них може стати запровадження схеми прямих зв'язків між виробниками ресурсів та їх споживачами.

Істотних змін зазнали форми оплати ресурсів, які придбаються аграріями. Різко скоротилася питома вага бартеру, значення якого в першій половині 90-х рр. було істотним, а також товарного кредиту, який був домінуючою формою оплати за ресурси, особливо в роботі регіональних адміністрацій. Основними формами оплати, що склалися на ринку ресурсів в даний час, є реальні і безготівкові операції. Продовжує зберігатися також взаємозалік (рис. 2).

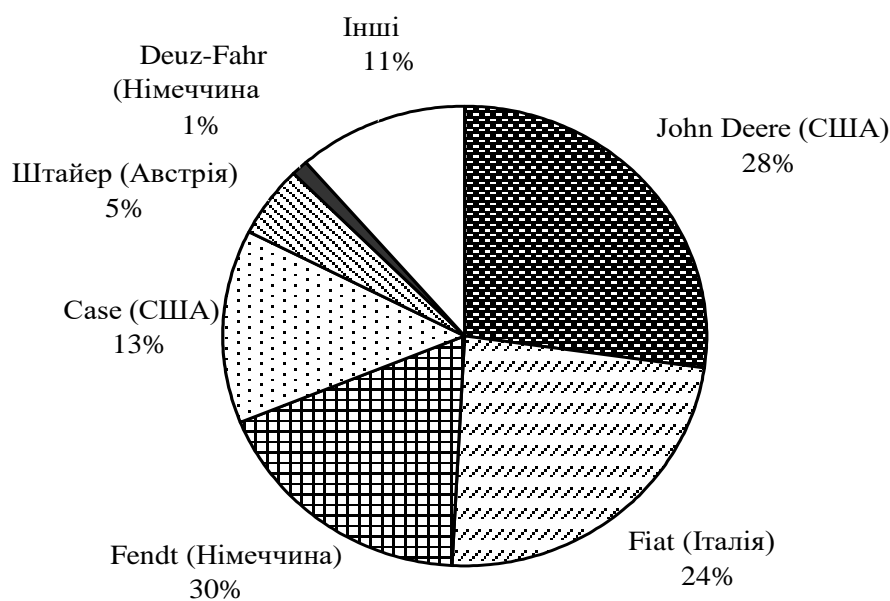

Рис. 2. Форми оплати за ресурси (на прикладі мінеральних добрив) у % до загального обсягу закупівель, 2008 р.

Наші дослідження показали, що індивідуальні виробники платять за ресурси менше, ніж великі господарства. Виключення складають лише ціни на мінеральні добрива. Проте в цьому випадку фермери купують якісніший ресурс: відсоток діючої речовини в 1 т придбаних добрив у середньому по великих господарствах складає 38%, а по малих - 44%. Значною мірою це пов'язано з державними програмами підтримки, в котрих беруть участь переважно великі підприємства. Індивідуальні підприємства, як правило, придбають ресурси на вільному ринку, що виходить помітно дешевше.

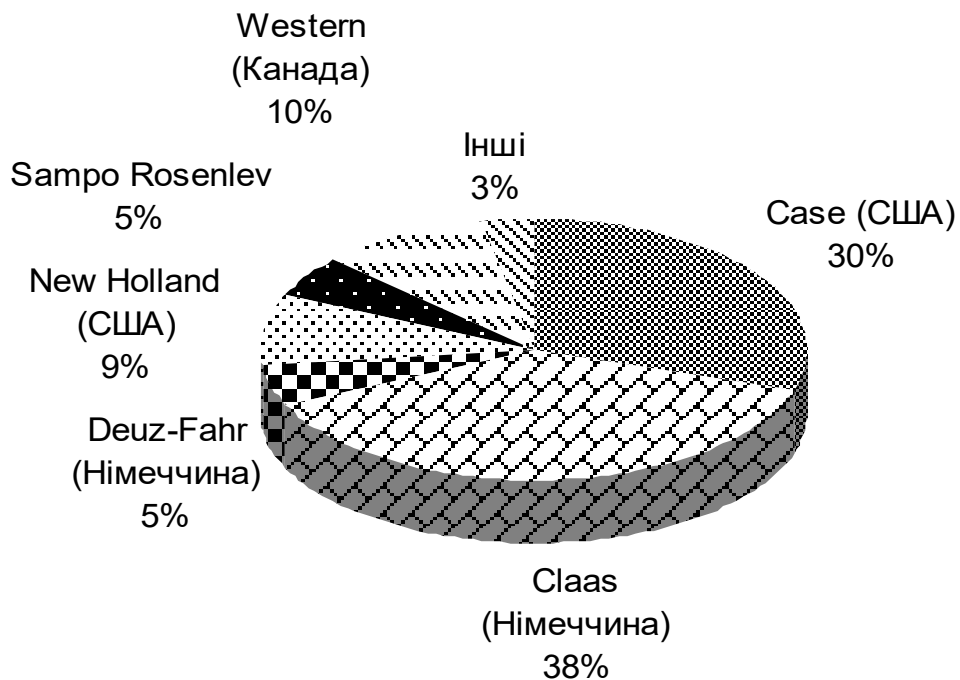
Порівняння структури ринку сільськогосподарської техніки в Україні і країнах Західної Європи по основних компаніях-виробниках показує, що ті ж компанії у них займають меншу частину ринку. Наприклад, «John Deere» (США), «Case» (США), «Fendt» (Німеччина) і «Fiat» (Італія) покривають тільки близько 30% пропозиції в Європі.

Особливе місце посідає ринок імпортової техніки в Україні, який не можна вважати ринком з досконалою конкуренцією, оскільки основну частину пропозиції, наприклад тракторів займають чотири фірми: «John Deere» (США), «Case» (США), «Fendt» (Німеччина), «Fiat» (Італія) (рис. 3.).

Рис. 3. Частка іноземних виробників тракторів на українському ринку у 2007 р., %

Аналогічне положення склалось і на ринку зернозбиральних комбайнів, де позиції лідерів займають іноземні фірми «Claas» (Німеччина) та Case (США), частка техніки яких на ринку становить 38% та 30% відповідно (рис. 4.).

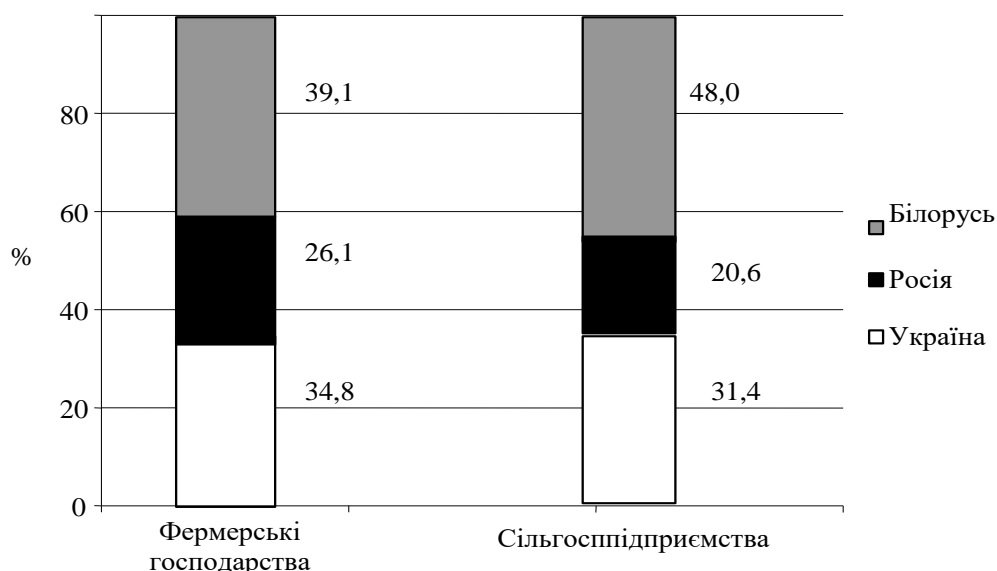
Рис. 4. Частка іноземних виробників зернозбиральних комбайнів на українському ринку у 2007 р., %

Головною причиною низького попиту на техніку, вироблену в далекому зарубіжжі, є її цінова неконкурентоспроможність порівняно з російською чи придбаною в колишніх республіках СРСР. Так, середня ціна трактора (комбайна), імпортованого з країн далекого зарубіжжя, перевищує ціну трактора, зібраного в СНД, приблизно на 50%. Цілком очевидно, що імпортні машини і устаткування якісніші за вітчизняні, проте співвідношення «ціна – якість», залишається вигіднішим у вітчизняної техніки. Крім того, вітчизняна техніка дотується на державному рівні; її постачання здійснюються за жорсткими лізинговими схемами, що обмежує свободу вибору покупцем продавця і не завжди вигідна аграріям [1, 4, 8], з чим не можна не погодитись.

В процесі дослідження встановлено, що використовувана господарствами техніка не відрізняється достатньою різноманітністю щодо країн-виробників. Серед тракторів імпортного виробництва поширення набули тільки білоруські і російські: їх частка становить відповідно 19,7% і 33,8%; 46,5% займають трактори українського виробництва. У фермерських господарствах 44,2% складають вітчизняні трактори, 37,9% – білоруські і 17,9% – російські.

Про структуру використовуваної техніки в сільгоспприємствах свідчать наступні дані (рис. 5).

Рис. 5. Розподіл тракторів, що використовуються в аграрному секторі України, за країнами-виробниками у 2008 р, %

Така структура була успадкована ще з радянських часів, коли здійснювалося централізоване постачання колгоспів і радгоспів імпортною технікою і господарства мали подібний ресурсний потенціал. Від колгоспів і радгоспів техніка перейшла до сільгоспідприємств: використовувані в даний час машини (близько 50%) були куплені ще в дореформений період. У фермерських господарствах парк сільськогосподарської техніки був сформований пізніше, коли фермери могли використовувати певні переваги при виборі того чи іншого виду технічних ресурсів. Тому в цих підприємствах частка техніки з терміном служби понад 10 років є істотно нижчою, ніж в сільгоспідприємствах – 14 - 35%.

За нашими дослідженнями, вік використання техніки в Україні порівняно з Білоруссю та Росією, відрізняється істотно (табл. 1.).

Таблиця 1.

Структура сільськогосподарської техніки за терміном служби у 2008р., %

Вік служби, років	Трактори		Зернозбиральні комбайни	
	Україна	Росія	Білорусь	Україна
Сільгоспідприємства				
більше 10	51,2	60,2	43,0	59,9
в т.ч. понад 15	9,1	17,5	11,1	9,5
Фермерські господарства				
більше 10	14,1	35,0	28,2	31,7
в т.ч. понад 15	4,5	11,3	5,9	8,7

Дана інформація свідчить про те, що в Україні питома вага тракторів з строком служби 10 і 15 років значно менша ніж у Росії. Що ж до

комбайнів, то порівняно з Білоруссю вік їх довший в Україні.

В той час як Республіка Білорусь та Росія значно збільшили інвестиції в розвиток сільськогосподарського машинобудування, в Україні фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт зі створення сільськогосподарської техніки нового покоління практично припинилось. У результаті цього втрачено висококваліфікованих конструкторів, не розвивається технічна база і технології конструювання, зростає розрив між технічним рівнем вітчизняної техніки та її закордонними аналогами. Кризова ситуація, що сформувалась в аграрному секторі і сільськогосподарському машинобудуванні, потребує ефективних дій і нормативно-правового врегулювання.

Щоб аграрне виробництво змогло в короткі строки реанімувати та зміцнити матеріально-технічну базу, вважаємо за необхідне запропонувати:

1. В державній технічній політиці забезпечити пріоритет вітчизняного машино - і тракторобудування.

2. Через агропромислову політику формувати таке економічне середовище, яке б, з одного боку, створювало оптимальні умови для покупців техніки (фірмовий лізинг, пільгове кредитування, часткове відшкодування вартості техніки), а з другого, забезпечувати економічний інтерес виробників техніки через послаблення податкового тиску, реструктуризацію боргів, надання кредитів під інновації, обмеження імпорту аналогічних зарубіжних зразків.

3. Вагомим економічним стимулом розвитку вітчизняного машинобудування має стати висока платоспроможність аграрних підприємств, чому має сприяти запровадження державою гарантованих оптимальних цін на сільськогосподарську продукцію.

Висновки та пропозиції. Оцінюючи в цілому ринок матеріально-технічного забезпечення, можна зробити такі висновки:

1. Перспективною орієнтацією має бути ставка на придбання нової техніки. Однак без державного регулювання та підтримки тут не обійтись.

2 На даному етапі тим господарствам, фінансові ресурси яких обмежені, слід орієнтуватись на вторинний ринок. Однак, тут потрібно регулювання як строків списання, так і фактичного стану списаної техніки. З ринку списаної техніки доцільно вилучити зайвих посередників, від чого прямо залежатиме ціна її продажу.

3. В організації вторинного ринку сільськогосподарських машин провідну роль повинні відігравати машинобудівні заводи, що виробляють цю техніку і потужності яких нині недовантажені.

4. Списана техніка має пройти певні відновлювані роботи, що без сумніву підвищить її ціну. Тому вартість відновлювальної техніки не повинна перевищувати 40-70% її початкової вартості (залежно від строку служби, гарантованого ресурсу, обсягів робіт та якості відновлення машин).

Проведений нами аналіз та оцінка стану виробництва сільськогосподарських машин дозволили сформулювати деякі пропозиції щодо вирішення існуючих проблем у найближчій перспективі. До них слід віднести такі:

— поступовий перехід підприємств на випуск техніки нового покоління шляхом реалізації інвестиційних проектів як українських виробників, так і зарубіжних компаній. При цьому першим етапом таких проектів має стати налагодження крупновузлового збирання тих типів техніки, які вже виготовляються за кордоном;

— з метою підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного сільськогосподарського машинобудування і його захисту від іноземних конкурентів передбачити систему квот на імпортовану техніку, насамперед ту, що може бути виготовлена в країні;

— поновити практику застосування держзамовлення на окремі види сільгосптехніки як важливого джерела для розвитку потужностей підприємств галузі;

— використовуючи неповну завантаженість підприємств військово-промислового комплексу, ширше практикувати організацію на них виробництва як окремих машин, так і складних вузлів й агрегатів для потреб АПК;

— через брак коштів не займатися відновленням роботи всіх підприємств галузі, а створити належні умови для збереження передусім тих виробництв, які довели свою конкурентоспроможність;

— створити умови для прискореного інноваційного розвитку галузі та формування механізмів ринкового стимулювання виробництва сільськогосподарської техніки.

Перспектива подальших досліджень. Вважаємо, що зважаючи на важливість проведення єдиної технічної політики як у аграрному виробництві, так і в сільськогосподарському машинобудуванні, координації їх наукової та іншої діяльності, доречно на державному рівні розглянути і вирішити питання про інтеграцію управлінських дій в аграрному виробництві та його технічному забезпеченні. Таке інтегрування, на нашу думку, буде сприяти: відродженню не тільки сільськогосподарського машинобудування і всього АПК, але й посиленню їх впливу на зростання добробуту населення країни; проведенню єдиної технічної політики та підвищенню керованості підприємств; зростанню якості планування і контролю за діяльністю підприємств; проведенню маневру існуючими фінансовими, матеріальними та іншими ресурсами; економії коштів завдяки зменшенню управлінського апарату та впливу посередницьких структур; прискоренню організації виготовлення техніки, адаптованої до альтернативних видів пального; забезпеченню проведення єдиної з європейськими країнами технічної політики у сфері сертифікації відповідної продукції; реалізації інноваційної моделі розвитку

сільгоспмашинобудування та його адаптації до вимог Світової організації торгівлі.

Якби всі ці заходи, що передбачені зазначеними законами та законодавчими актами, хоча б частково були втілені в економіку АПК, то ця життєво важлива міжгалузева структура давно б вже вийшла із кризи, оскільки без модернізації матеріально-технічної бази аграрних і переробних підприємств годі сподіватись на позитивні економічні зрушення.

Вважаємо, що поки аграрне виробництво не стане на шлях інноваційного розвитку, доти аграрний ринок і зокрема ринок матеріально-технічних ресурсів не буде підпорядковуватись цій меті, Україна не зможе повернути аграрну економіку на той рівень розвитку, який був напередодні аграрної реформи.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. / Андрійчук В.Г. - К.: Кі ІКУ, 2005.- 292 с.
2. Більський В.Г. Реструктуризація матеріально-технічної бази агропромислового комплексу // К.: ІАЕ, 2003. - 296 с.
3. Внутрішньогосподарські організаційно-економічні механізми забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств. - К.: ІАЕ УААН, 2003. – С. 25-28.
4. Дем'яненко М.Я Кредитування сільськогосподарських підприємств: теорія і практика / М.Я. Дем'яненко // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 7. – С. 9-19.
5. Кропивко М.М. Інвестиційна потреба фермерів у формуванні технічних засобів з урахуванням їх інтенсивного використання / М.М. Кропивко // Агроінком. – 2006. - № 3-4. - С. 36 – 37.
6. Лобас Л. Ще раз про "ножиці цін" / Л. Лобас, А. Ляшенко, В.Стретович // Економіка АПК. - 2005. - № 4 .- С 151-152.
7. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві / Нелеп В.М. - К.: КНЕУ, 2004. - 496 с.
8. Саблук П. Т., Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії та методології / П.Т. Саблук, М.Й. Малік, В.Л. Валентинов.- К.: ІАЕ, 2002. - 294 с.
9. Трухан О.Л. Проблеми розвитку харчової промисловості України в перехідний період / О.Л. Трухан // Вісник державного агроекологічного університету / ДАУ. - Житомир : ДАУ, 2004. - №2 (13). - С. 300-312.
10. Чмирь С.М. Матеріально-технічна база і проблеми високоефективного функціонування агропромислового виробництва в умовах ринкової економіки / С.М. Чмирь // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв: МДАУ, 2003. - Вип.2(22). - С. 25-30.

Анотація

В статті розкрито результати теоретичних і практичних досліджень формування галузевої структури ринку матеріально-технічного забезпечення АПК України в сучасних умовах господарювання. Запропоновано систему заходів по створенню системи матеріально-технічного забезпечення агропромислового комплексу України.

Ключові слова:

матеріально-технічне забезпечення, ринок, ресурси, державна підтримка, інновації.

Аннотация

В статье раскрыты результаты теоретических и практических исследований формирования отраслевой структуры рынка материально-технического обеспечения АПК Украины в современных условиях хозяйствования. Предложено систему мероприятий по созданию системы материально-технического обеспечения агропромышленного комплекса Украины.

Ключевые слова:

материально - техническое обеспечение, рынок, ресурсы, государственная поддержка, инновации